

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Carolín Nõmmela

ÕPETAJATE HINNANGUD ÜLDÕPETUSLIKU TÖÖVIISI KASUTAMISEST
KOOLIEELSES LASTEASUTUSES TARTU LASTEAEDADE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Pille Villem

Läbiv pealkiri: Üldõpetuslik tööviis koolieelses lasteasutuses

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Pille Villem (mag)

.....

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Airi Niilo (mag)

.....

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Resümee

Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses Tartu lasteaegade näitel.

Uurimuse eesmärgiks on teada saada õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses. Üldõpetuslikku tööviisi käsitletakse antud töös kui õppe- ja kasvatustegevuste omavahelist lõimimist. Antud teema on oluline, kuna autorile teadaolevalt pole varem Eestis uuritud, millised on õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses. Töö teoreetilises osas on välja toodud üldõpetusliku tööviisi põhimõtted ja selle mõju lapse arengule. Samuti kirjeldatakse üldõpetuslikku tööviisi soodustavat keskkonda ning õpetaja rolli sellise tööviisi rakendamisel. Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi, mille käigus viidi seitsme lasteaiaõpetajaga läbi poolstruktureeritud intervjuu. Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset sisuanalüüsi meetodit. Uurimistulemustest selgus, et õpetajate hinnangul on üldõpetusliku tööviisi rakendamisel kõige olulisem lähtumine õppekava valdkonnast „Mina ja keskkond“ ning valdkondade lõimimisest. Tulemused näitasid, et õpetajad suhtuvad üldõpetuslikku tööviisi väga positiivselt ning kõik uurimuses osalenud õpetajad üldõpetust õppe- ja kasvatustegevuses ka kasutavad.

Märksõnad: üldõpetuslik tööviis, lõimimine, lapsekeskne õpikäsitus, õpetajate hinnangud

Abstract

The evaluations of teachers' on the usage of integration in teaching process in preschool children's institutions at the example of preschools in Tartu.

The purpose of this research is to find out the teachers' evaluation on the usage of integration in teaching process in preschool children's institutions. Integration in teaching process in this work means integrating teaching and educational activities. The given subject is important because in the knowledge of the author no research has been carried out in Estonia that studies which are teachers' evaluations on the usage of integration in teaching process in preschool children's institutions. In the theoretical part of the study, the principles of integration in teaching process and the effects of it to the development of the child are brought out. Favourable environment of integration in teaching process and the teacher's role in applying such work methods are described as well. Qualitative research method was used in the Bachelor's thesis in which semi-structured interview with seven playschool teachers were conducted. Inductive content analysis was used to analyse the data. The research results show that in the teachers' opinion the most important aspect in putting integration in teaching process into practice is to be guided by the curriculum field of *The Environment and I* and to integrate the fields. The research shows that teachers find integration in teaching process to be very positive and all teachers that took part in the research are using teaching and educational activities in their work.

Keywords: integration in teaching process, integration, child-centered educational approach, teachers' evaluation

Sisukord

Abstract.....	3
Sissejuhatus	6
<i>Üldõpetuse olemus.....</i>	<i>7</i>
<i>Üldõpetusliku tööviisi teke ja areng Eestis.....</i>	<i>8</i>
<i>Üldõpetusliku tööviisi põhimõtted ja rakendamine</i>	<i>9</i>
<i>Üldõpetusliku tööviisi rakendamise positiivsed küljed lapse arengule</i>	<i>10</i>
<i>Õpetaja roll üldõpetusliku tööviisi rakendamises</i>	<i>12</i>
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	<i>13</i>
Metoodika	14
<i>Valim.....</i>	<i>14</i>
<i>Andmete kogumine.....</i>	<i>15</i>
<i>Andmete analüüs.....</i>	<i>16</i>
Tulemused	17
<i>Üldõpetusliku tööviisi põhimõtted</i>	<i>17</i>
<i>Läbimõeldud õppetöö.....</i>	<i>17</i>
<i>Koostöö olulisus</i>	<i>18</i>
<i>Lapsest lähtumine.....</i>	<i>19</i>
<i>Üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond.....</i>	<i>19</i>
<i>Füüsiline keskkond.....</i>	<i>19</i>
<i>Vaimne keskkond.....</i>	<i>20</i>
<i>Õpetaja roll ja ülesanded üldõpetusliku tööviisi rakendamisel</i>	<i>20</i>
<i>Õppetöö planeerimine</i>	<i>20</i>

<i>Õppetöö läbiviimine</i>	<i>21</i>
<i>Lapsest lähtumine.....</i>	<i>22</i>
<i>Koostöö olulisus</i>	<i>22</i>
<i>Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses.</i>	<i>23</i>
Arutelu	23
<i>Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus.....</i>	<i>27</i>
Tänuõnad.....	27
Autorsuse kinnitus	27
Kasutatud kirjandus	28
 <i>Lisa 1. Intervjuukava</i>	
 <i>Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust</i>	
 <i>Lisa 3. Näide koodidest QCMap programmis</i>	
 <i>Lisa 4. Pea- ning alakategooriad</i>	

Sissejuhatus

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et üheks õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on üldõpetusliku tööviisi rakendamine. Kõikide õpetatavate valdkondade õppesisu ja nende õppetegevuste oma vahelisel lõimimisel järgitaksegi just üldõpetuslikku põhimõtet. Kutsestandardis Õpetaja, tase 6 (2013) on välja toodud, et õpetaja peab töökava koostades lähtuma koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, seega ka valdkondade omavahelisest lõimimisest ja üldõpetusest, kui riikliku õppekava õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise ühest põhimõttest. Seega on üldõpetus õppe- ja kasvatustegevuses väga olulisel kohal.

Üldõpetuslik tööviis on aga vaid eestikeelne mõiste. Rahvusvahelises kirjanduses kasutatakse selle kohta mõistet integreerimine (Nugin, 2013). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) mõistetakse integreerimist kui erinevate tegevusvaldkondade ja tegevuste omavahelist lõimimist. Erinevad autorid kasutavadki mõisteid „lõimimine“ ja „integreerimine“, kuid kuna nende üldine mõte on sarnane, siis edaspidi kasutatakse selles töös selguse mõttes vaid ühte mõistet, milleks on „lõimimine“. Lõiming tähendab sobivate osade vahel terviku moodustamist ning siinkohal just õppesisu organiseerimist ühtseks tervikuks. Lõimingut saab teostada mitmel erineval moel, ent kuna käesolev bakalaureusetöö keskendub just lasteaiaaalistele lastele, siis käsitletakse teemakeskset ehk multidistsiplinaarse lõimingu mudelit, mis tähendabki teisisõnu üldõpetuslikku tööviisi (Kuusk, 2010).

Üldõpetuse alusepanijaks on Johannes Käis (1885-1950) ning tema käsitlemise järgi on üldõpetuse põhimõtteks lõimida erinevad tegevusvaldkonnad nii, et laste jaoks moodustuks ühtne tervik, sealjuures peab üldõpetuse tuumaks olema kodulugu (Nugin, 2013). Siinkohal on oluline välja tuua, et kehtivas riiklikus õppekavas on „koduloo“ asemel valdkond „Mina ja keskkond“ just see, mis annab teistele tegevusvaldkondadele temaatilise sisu ja loob õppe- ja tegevusvaldkonnad tervikuks (Kalimulina, 2006; Laasik, Liivik, Täht & Varava, 2008, Nugin, 2013).

Mitmed autorid (Kalimulina, 2006; Malik & Malik, 2006) on arvamisel, et tegevuse kavandamine ja läbimõtlemine loob õppe- ja kasvatustegevustes järjepidevuse. Erinevate õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade lõimimine nõuab lasteaiaõpetajalt laste arengu ja kõikide õppevaldkondade põhjalikku tundmist (Hinde, 2005; Kagan & Kauerz, 2012; Käärrik, 2004). Kui seda oskuslikult teha, siis aitab lõimimine lastel seostada erinevaid teadmisi ühtseks ning laps mõistab tervikut (Bredekamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006;

Kroch & Morehouse, 2008).

Olbrei (2005) on oma magistritöös uurinud, milliseid õppeviise kasutasid toona I kooliastme õpetajad. Selgus, et enamik õpetajaid, kes küsitlusele vastasid, kasutasid tavaõpet (77%). Üldõpet kasutasid vaid 4% õpetajatest, Hea Alguse metoodika oli esindatud 8% õpetajate poolt ning 11% õpetajatest tunnistasid, et nad kasutavad hoopis teistsuguseid õpetamisviise, milleks olid waldorfpedagoogika, abiõpe, lõimitud tava- ja üldõpe. Samas tuli aga sellest uurimusest välja, et lõimimist pidasid õpetajad siiski vajalikuks (66%) või siis väga vajalikuks (32%), vaid 2% vastanud õpetajatest ei pidanud seda oluliseks.

Ülle Kurvits (2011) võrdles oma magistritöös 1999. aasta ja 2008. aasta koolieelse lasteasutuse õppekavasid ning uuris, kuidas õpetajad on uue õppekavaga rahule jäänud. Uurimusest selgus, et õpetajad olid uue õppekavaga rahul ning kõige enam meeldis neile uues õppekavas lapsest lähtumine ja valdkondade lõimimine.

Töö probleem seisneb selles, et üldõpetusliku tööviisi rakendamine on küll koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas ühe õppe- ja kasvatustegevuse põhimõttena nimetatud ja sellel on positiivne mõju lapse arengule, kuid samas ei ole piisavalt uuritud, millised on õpetajate hinnangud just üldõpetuslikule tööviisile ning selle kasutamisele oma töös. Sellest lähtuvalt ongi bakalaureuse töö eesmärgiks välja selgitada, millised on lasteaiõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses Tartu lasteadeade näitel.

Üldõpetuse olemus

Üldõpetus tähendab, et õppimine ning õpetamine muudetakse mõtestatud tegevuseks, mille käigus õpetaja peab õpetama kõiki teemasid ja õppevaldkondi lapsele seostatult (Bredekamp, 2006; Kinos & Pukk, 2010; Malik & Malik, 2011; Nugin, 2013).

Üldõpetuse üheks kõige olulisemaks jooneks on tagada tegevuskultuur, mis toetaks lapse enda huvisid (Brough, 2010; Eisen, 1989; Kinos & Pukk, 2010; Kroch & Morehouse, 2008; Nugin, 2013). Just ühtlane terviklik õppetegevus, mille keskmeks on lapse kogemused, elamused ja huvid, on see, mis lapses sisemise motivatsiooni tekitab (Kinos & Pukk, 2010).

Johannes Käisi järgi (Eisen, 1996) on üldõpetuse tuumaks kodulooline vaateõpetus ehk kodulugu (tänapäeval valdkond „Mina ja keskkond“). Koduloost tuletatud teemat väljendatakse nii keeleliselt, töötatakse läbi arvutamisel kui käelistes tegevustes. Samuti väljendatakse seda luuletuste, laulude õppimisel ning näidendeid läbi mängides ehk ühte teemat väljendatakse kõigis erinevates õppevaldkondades.

Üldõpetuse järgi on õppe- ja kasvatustöö ühtne ja terviklik protsess, milles iga valdkond peab andma lapsele uusi teadmisi ja oskusi, kuid tegelikkuses on igakülselt arenenud lapse kujundamisel kõige tähtsamaks aspektiks kõigi valdkondade koosmõju (Riisalo, Sarapuu, Tiits & Valgma, 1988).

Üldõpetusliku tööviisiga antakse ühtlane alus kogu õppetööle. See tekitab lastes suurema huvi õpetatava vastu (Brough, 2010; Eisen, 1989; Kinon & Pukk, 2010; Kroch & Morehouse, 2008; Nugin, 2013). Samuti jõutakse kiiremini vajalike oskuste ja teadmiste omandamiseni (Eisen, 1989).

Kokkuvõtlikult on üldõpetuslik tööviis õppeprotsess, kus eraldiseisvad tegevusvaldkonnad lõimitakse ühtseks tervikuks. Siinjuures on väga oluline arvestada koduloo (tänapäeval valdkonna „Mina ja keskkond“) teemadega, sest kodulugu ongi üldõpetusliku tööviisi keskmeks. Samuti peab sellise tööviisi puhul arvestama laste teadmisi, kogemusi ning huve. Kui laps on õppetööst huvitatud, on ta motiveeritud tegutsema ning teema saab lapsele kiiremini selgeks.

Üldõpetusliku tööviisi teke ja areng Eestis

Üldõpetuse mõiste võttis kasutusele sakslane Otto Bohnelt. Üldõpetus tähendas mõistena seda, et kõiki õppevaldkondi õpetatakse omavahel seostatuna ning see mõiste võeti Saksamaal kasutusele juba enne Esimest maailmasõda. Eestis hakkas seda tutvustama Johannes Käis (Nugin, 2013).

Lõimimist on alati õpetamisel suuremal või vähemal määral silmas peetud. Üheks võimalikuks rakenduseks ongi üldõpetus. See oli eriti levinud 20. sajandi alguses Euroopas. (Brotherus, Hytönen & Krokfors, 2001; Talts 1991). Selles nähti demokraatliku suunaga õpetamist võimaldavat teguviisi. Õppekavad võimaldasid lõimida probleemikeskset õpetust projektitöö ning ühise planeerimise kaudu (Brotherus, Hytönen & Krokfors, 2001).

Eestis võeti üldõpetus kasutusele peamiselt Saksamaa ja Austria eeskujul ning seda tegid esimestena Võru õpetajate Seminar, Rakvere õpetajate Seminar ja Tallinna Üldõpetuse Rühmik. (Talts, 1991) Üldõpetus levis Eestis tänu Johannes Käisile. Käis nägi probleemi killustatud ainesüsteemis, kus iga õppetund oli eraldatud teistest ainetest, mida õpetas teine õpetaja. Ka tänapäeva koolis näeme sellist olukorda väga tihti. Tegelikkuses soovis Käis killustatud ainesüsteemi avardada ning elulähedasemaks muuta (Eisen, 1996; Talts, 1991).

Käisil oli väga suur lugemus ning ta oli kursis pedagoogilise teooria ja ka praktika

arenguga. Ta tundis tollaegse Eesti kooliolusid väga hästi ning see kõik oligi põhjuseks, miks just tema sai kujundada omanäolise ja tervikliku didaktilise süsteemi, mis oli oluliseks tõukeks kooliuuenduliikumisele 1920-1930. aastatel. Käis alustas oma kooliuuenduslikku tegevust just koduloolise üldõpetuse süsteemi arendamisest ning ta lähtus sealjuures lapse psühholoogiast. Vahepeal tegeles ta ka teiste oluliste teemadega nagu isetegevuse ja individuaalsuse tähtsustamisega, ent ta tuli korduvalt tagasi just üldõpetuse juurde ning täiendas järjepidevalt selle teoreetilist ja praktilist käsitlust (Eisen 1996).

1980ndatel muutus aga lõimimise mõiste. Selle all mõeldi nüüd pigem erinevates õppeainetes või -valdkondades omandavate teadmiste ja oskuste sidumist ümber erinevate teemade (Brotherus, Hytönen & Krokfors, 2001).

Marit Igandi (2013) uuris oma magistritöös, kuidas on kajastatud üldõpetusliku tööviisi rakendumist aastatel 1919-1940 ajakirjas „Kasvatus“ ning sellest tuli välja, et tollal ei olnud üldõpetusliku tööviisi rakendamisega rahul, kuna õpetajad polnud koduloo õpetamiseks piisavalt valmistunud, piisavalt kompetentsed või polnud ka õppeained või -valdkonnad veel nii täpselt välja kujunenud, et neid oleks saanud ümber ühe ja sama teema lõimida.

Üldõpetusliku tööviisi põhimõtted ja rakendamine

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) võimaldab teha lasteasutuses õppe- ja kasvatustööd paindlikult, seega on võimalik lasteasutuses kasutada üldõpetuse põhimõtet. Nii riiklikus õppekavas (2008) kui ka mitmete autorite poolt (Brough, 2010; Eisen, 1989; Riisalo, et al., 1988) on välja toodud, et õppetegevused on terviklikud siis, kui need on seotud lapsele tuttava temaatikaga, mis tuleneb tema elust, elupaiga loodusest ja sealsetest asutustest. Erinevate valdkondade omavahelisel lõimimisel lähtutakse just üldõpetuslikust põhimõttest ning seotakse omavahel selliseid tegevusi nagu kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning ka erinevad liikumis-, muusika- ja kunstitegevusi (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Üldõpetus küll eeldab kogu õpetuse koondamist ühe õpetaja kätte, kuid õpetamisviisi on täiesti võimalik kasutada ka mitme õpetajaga. Kui lasteasutuse rühmas on näiteks kaks õpetajat, siis nõuab see lihtsalt nende kahe vahel väga tugevat koostööd ning ühesugust arusaama kõikides õpetuslikes küsimustes (Eisen, 1989; Malik & Malik, 2011). Koostöö olulisust rõhutab ka Nugin (2013), kes on väljatoonud, et lasteaias on lõimitud tegevuste keskmeks üks kindel teema, millega kõik teised õppe- ja kasvatustegevused seostatakse. See

teema valitakse vastavalt laste huvidele, arengutasemele ja vanusele (Brough, 2010; Kala, 2008; Kalimulina, 2006; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008; Malik & Malik, 2006; Nugin, 2013).

Õppetöö võib alguse saada just laste küsimustest või siis mõne lapse poolt välja pakutud huvitavast probleemist, mis viib ühise aruteluni. Selline lähenemine on igati otstarbekas, kuna siis selguvad lapse tõelised huvid (Brough, 2010). Kui laps ise on teemast ja tegevusest huvitatud, on ta sisemiselt motiveeritud õppima, mis on üldõpetusliku tööviisi puhul üks väga oluline aspekt (Kinos & Pukk, 2010).

Just seetõttu tuleks üldõpetuse kavandamise alguses õpetajatel paika panna kõige olulisem teema, mille ümber hakata erinevaid valdkondi käsitlema. Seejuures on oluline, et teemaga seotakse ka põhimõisted, oskused ja väärtushinnangud (Nugin, 2013). Iga põhiteema võetakse valdkonnast „Mina ja keskkond“ ning seotakse teiste õppevaldkondadega ühtseks tervikuks, kusjuures see liidab keskkondi, kus laps viibib ning see omakorda mõjutab tema arengut ja terviklikku arusaama mingist teemast. (Kalimulina, 2006; Laasik et al., 2008).

Samuti peaks õpetajal iga teema jaoks olema selge töökava või –plaan, kuid selle väljatöötamisel võiks õpetaja arvestada laste soove ja huve ning kaasata ka last õppetöö planeerimisse (Eisen, 1996; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Üldõpetusliku tööviisi rakendamise positiivsed küljed lapse arengule

Nagu juba eelnevalt mainitud, toovad mitmed autorid välja (Brough, 2010; Eisen, 1989; Kinos & Pukk, 2010; Nugin, 2013), et üldõpetuse üheks olulisemaks jooneks on tagada tegevuskultuur, mis toetaks lapse enda huvisid. Sellega nõustuvad ka Ruutmets ja Saluveer (2008) ning Kroch ja Morehouse (2008), kes leiavad, et tegevuses on siiski kõige olulisemaks ikkagi laste enda motiveeritus. Lapsel on huvi õppida kui talle on arusaadav tervik. Just valdkondade ja tegevuste lõimimine võimaldab käsitleda lapsele huvipakkuvaid teemasid väga mitmekülgsest. Selline õppemeetod annab lapsele julguse küsida ja ise erinevaid teemasid avastada ning lisaks sotsiaalsuse suurenemisele toetab see ka laste kognitiivsete võimete arengut (Brough, 2010; Kroch & Morehouse, 2008).

Zhbanova, Rule, Montgomery ja Nielsen (2010) uurimusest selgus, et lõimingu kasutavad õpetajad annavad lastele palju rohkem positiivset tagasisidet, õpetaja peab lapsi palju vähem keelama ning rühmas kasutatakse rohkem grupitöid kui traditsioonilise õppetööga rühmas. See soodustab laste koostöö arengut, ning selle kõige tulemusel on laste

sotsiaal-emotsionaalne õhkkond rühmas positiivne ja lastel on suur sisemine motivatsioon tegevusi kaasa teha.

Teemade käsitlemine erinevate valdkondade kaudu tagab paremini ka selle, et laps omandab kõik teemaga seonduva, sest erinevates tegevustes sama teema käsitlemine aitab lastel edukamalt õppida, teadmisi süvendada ja kinnistada ning sellest lähtuvalt kogeda ka positiivseid emotsioone (Brough, 2010; Liiva, Rohtmets & Sulg, 1997; Kala, 2009). Sellega nõustuvad ka Hinde (2005), Kalimulina (2006) ning Malik ja Malik (2006), kes toovad välja, et lõimitud tegevused aitavad lapsel näha tervikut ja sellega on tagatud ka lapse igakülgne areng. Teiseks on valdkondade lõimimise juures positiivne see, et tekivad seosed juba olemasolevate ning uute mõistete vahel ning kuna lõimitud tegevustes on laps ise aktiivne, siis on talle juba ette loodud võimalus kaasamõtlemiseks ja tegutsemiseks (Kagan & Kauerz, 2012).

Öztürk ja Erden (2010) viisid läbi uurimuse, kus uuriti õpetajate arvamusi lõimitud õppest ning uurimusest selgus, et enamustele õpetajatele lõimimine siiski meeldis. Õpetajad leidsid, et lõimitud õpe aitab lastel ehitada vastupidavamaid teadmisi ja ühtlasi valmistab see lapsi ka kooliks paremini ette.

Bredekamp (2006) on kirjutanud, et lapse arengule on positiivne ka see, et üldõpetusliku tööviisi kasutamine paneb lapsi nii võrdlema, kohandama, analüüsima kui sünteesima ning see tähendab, et areneb lapse kriitiline mõtlemine. Lõimimise kaudu laieneb ja areneb lapse mõtlemisvõime ning see aitab kaasa, nagu ka varem mainitud, tervikpildi kujunemisele (Bredekamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006; Kroch & Morehouse, 2008).

Üldõpetus toetub koduloole (valdkonnale „Mina ja keskkond“), ning selle kaudu on õpetamine lapsesõbralik ja talle elulähedane. Sellest tulenevalt areneb koduloo teemade kaudu ka lapse suuline väljendus, sest laps saab jutustada kõigest, mida ta on näinud ja kogunud (Eisen, 1989). Ka Toren, Maiselman ja Inbar (2007) leidsid oma uurimuses, et lõimitud õpet rakendades luuakse lastele võimalikult elu- ning looduslähedane õpikeskkond, mis annab laste õppimisele lisapanuse.

Õpikeskkond on lapse arengule väga oluline. Kui keskkond, kus laps viibib, pakub talle küllaldaselt võimalusi uurimiseks, kogemiseks ja katsetamiseks, siis see innustab last mitmekülgsele eneseväljendusele, loovale probleemilahendusele ning analüüsimisele (Hujala, 2004). Keskkonna olulisust on rõhutanud ka Brough (2010), kes pani oma tehtud katses

tähele, et õppimine läks ladusamalt just seetõttu, et lapsed osalesid ise oma keskkonna loomises.

Üldõpetusliku tööviisi rakendamine on positiivne lapse arengule just seetõttu, et mida enam oskusi ja teadmisi erinevatest teemadest ja valdkondadest laps mingi ülesande lahendamisel rakendab, seda rikkalikumad ja mitmekesisemad on seosed lapse ajus. Just sellist piirideta võrgustikku üldõpetuslik tööviis peegeldabki (Fisher, 2005).

Valdkondade lõimimine aitab tegevusi mitmekesistada, huvitavamaks muuta ning lõimitud tegevused loovad eeldused ka lapsest lähtuvaks õpetamiseks – see aitab näha last tervikuna ja kindlustada tema igakülgne areng, kujundada tema teadmised ja vilumused (Kala, 2008; Kalimulina, 2006).

Õpetaja roll üldõpetusliku tööviisi rakendamises

Kutsestandard Õpetaja, tase 6 (2013) näeb ette, et õpetaja koostab töökava arvestades sealhulgas koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga, seega ka valdkondade omavahelise lõimimisega, kui riikliku õppekava õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise ühe põhimõttega. Samas KÕK aruandes (s.a.) „Kooliõppekava arendamise ja rakendamise“ uurimusest (2011/2012) tuli õpetajate hinnangul välja, et keeruliseks olid just lõiminguga seotud küsimused. Nad leidsid, et riiklikku õppekava koostades oleks võinud ka juba lõimingu lähtekohad ette anda. Koolijuhid arvasid aga, et lõimingu rakendamine sõltus eelkõige õpetajate ajavarust ning koostööoskusest teiste õpetajatega. Seega leiti, et lõimingu kohapealt on õpetajatel veel palju arenguruumi.

Erinevate õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade lõimimine nõuab tegelikkuses lasteaiaõpetajalt laste arengu väga põhjalikku tundmist. Õpetaja peab oskama oma tööd lasteaias teadlikult planeerida. Samuti peab ta süvitsi tundma ja teadvustama kõiki õppekavast tulenevaid õppevaldkondi, nende teemasid ning väljundeid (Hinde, 2005; Kagan & Kauerz, 2012; Käärik, 2003).

Öztürk ja Erden (2010) uurimusest selgus, et enamikele õpetajatele tegelikult lõimimine meeldis. Nad leidsid, et sellest pole kasu mitte ainult lastele, vaid ka õpetajatele endile. Õppekavale saab läheneda loovamalt kui nad võivad valdkondi ja teemasid omavahel lõimida ning lõimimine aitab neil tegevusi ka kergemini rakendada.

Üldõpetuslik töökorraldus jätab õpetajale tõesti rohkem vabadust õppetegevuse planeerimises ja korraldamises. Suurem vabadus, aga ei tähenda planeerimata tegevust ja

lihtsalt katsetamist, vaid kindlat ja läbimõeldud tegevusplaani, mis nõuab õpetajalt rohkem algatus- ja teovõimet (Eisen, 1996). Valdkondade lõimimine on efektiivne siis, kui see on õpetaja poolt läbimõeldud, -töötatud ja kavandatud. Sel juhul tekib õppe- ja kasvatustegevustesse järjepidevus ning lapsel tekivad seosed juba olemasolevate ning uute teadmiste vahel (Hinde, 2005; Kalimulina, 2006; Malik & Malik, 2006).

Üldõpet planeerides tuleb alustada põhiteema või valdkonna väljavalimisest, millega teised valdkonnad siduda. Siinkohal tuleb arvestada lasteaias teemat, laste vanust, huve, eripära kui ka lähima arengu tsooni. Samu tegureid tuleb arvestada ka meetodite ja tempo valimisel. (Kala, 2008; Kalimulina, 2006; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008; Malik & Malik, 2011). Sellele järgneb koostöö teiste õpetajatega, lapsevanematega, et ühendada ideed ja koos valmis teha õppeplaan, sest tegelikkuses ongi see kõik meeskonnatöö (Kala, 2008; Kalimulina, 2006).

Õpetaja edukale tööle ning laste õppimisele ja arenemisele on oluliseks toeks keskkond ning just õpetaja on selle looja. Keskkond koosneb ruumist, õppevahenditest ja sotsiaalsest õhkkonnast (Kala, 2008; Nilk & Saul, 2008). Samas ei peaks lasteaias keskkonna looja olema õpetaja üksinda. Lapsed ise peaksid ka oma rühmaruumi kujundamises saama kaasa lüüa (Brough, 2010; Eisen, 1989; Hujala, 2004; Kagan & Kuerz, 2012; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Õpikeskkond peaks olema positiivne, mitmekesine ja julgustav. Õppimine tuleks muuta lapse jaoks mänguliseks. Sellega kaasneb üldiselt lapse aktiivsus ja elamuslikkus (Nugin, 2013) ning kuna lastele on oluline mäng, siis tuleks keskkonna loomisel arvestada ka sellega, et lastele on loodud võimalus vabamängu kaudu õppida (Kala, 2008; Singer, 2015).

Selge on see, et laste teadmised sõltuvad just õpetaja võimest lõimida valdkondi ja teemasid tõhusalt ja mõtestatult. Kui õpetaja tunneb õppevaldkondade sisu ning oskab neid omavahel efektiivselt lõimida, kasutades seal juures ära ka keskkonda, tõusevad laste akadeemilised tulemused (Hinde, 2005).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Üldõpetusliku tööviisi rakendamine on sätestatud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas ühe õppe- ja kasvatustegevuse põhimõttena ja sellel on positiivne mõju lapse arengule. Üldõpetuslik tööviis on õppeprotsess, kus eraldiseisvad tegevusvaldkonnad lõimitakse ühtseks tervikuks. Üldõpetusliku tööviisi kasutamine paneb lapsi nii võrdlema,

kohandama, analüüsima kui sünteesima ning see tähendab, et areneb lapse kriitiline mõtlemine. Lõimimise kaudu laieneb ja areneb lapse mõtlemisvõime ning see aitab kaasa tervikpildi kujunemisele (Bredekamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006; Kroch & Morehouse, 2008). Nagu teooriast selgub, on üldõpetuse põhimõtte rakendamine igati lapse arengut toetav. Seetõttu soovis töö autor uurimisprobleemi, kus ühest küljest on üldõpetuse põhimõtte rakendamine sätestatud riiklikus õppekavas ja toetab olulisel määral lapse arengut, aga teisalt ei ole piisavalt uuritud, millised on õpetajate hinnangud just üldõpetuslikule tööviisile ning selle kasutamisele oma töös, lahendada tööle seatud eesmärgi kaudu. Töö autor leiab, et teema on aktuaalne, sest üldõpetuse põhimõtte rakendamine toetab Eesti elukestva õppe strateegias (2014) kirjeldatud nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist soodustades õppijakeskset õpetamist.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses Tartu lasteadeade näitel. Töö autor on bakalaureusetööle püstitanud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on üldõpetusliku tööviisi põhimõtted?
2. Milline keskkond toetab üldõpetusliku tööviisi rakendamist?
3. Milline on õpetaja roll ja tegevused üldõpetusliku tööviisi rakendamisel?

Metoodika

Andmete analüüsimiseks on valinud töö autor kvalitatiivse uurimisviisi ja induktiivse sisuanalüüsi meetodi. Kvalitatiivses uuringus tegeletakse uuritavate isikliku kogemuse uurimise, kirjeldamise ning ka tõlgendamise ja siinkohal proovitakse mõista väiksema arvu intervjueeritavate arusaamasid, mitte ei kontrollita suure valimi kaudu mingi väite paikapidavust (Laherand, 2008). Induktiivset sisuanalüüsi soovitatakse kasutada siis, kui eelnevalt pole olemas uuringuid, mis käsitleksid teemat täpselt samast vaatenurgast või siis kui teadmised mingist nähtusest on fragmenteeritud (Elo & Kynga's, 2008).

Valim

Valim moodustati mugavusvalimi alusel, kus lähtutakse lihtsa kättesaadavuse ning koostöövalmiduse põhimõttest (Õunapuu, 2014). Samas oli üheks kriteeriumiks, et uurimuses osalev lasteaiaõpetaja töötaks ühes Tartu linna lasteaias.

Töö autor kirjutas erinevate Tartu linna lasteaedade direktoritele/õppealajuhatajatele, et saada uurimusse õpetajaid, tutvustades lühidalt enda töö teemat. Edasi suhtles autor uurimuses osalema nõustunud õpetajatega meili- või telefoniteel ning kõik intervjuud viidi läbi intervjuueeritava poolt valitud ajal ning tema poolt valitud kohas (kuuel juhul seitsmest oli see lasteaiarühmas, ühel juhul õpetaja kodus).

Lähtuvalt töö eesmärgist, milleks oli välja selgitada, millised on Tartu linna lasteaiasõpetaja hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses, osales uurimuses seitse Tartu linna koolieelses lasteasutuses töötavat õpetajat, viiest erinevast Tartu linna lasteaiast, millest neli teevad koostööd Tartu Ülikooliga. Uurimuses osalenud õpetajate tööstaaž oli üheksa kuni nelikümmend viis aastat.

Andmete kogumine

Töö autor kogus andmed intervjuuga, mis on kvalitatiivses uurimustöös kõige sagedamini kasutatav andmekogumismeetod. Intervjuu tüübiks oli poolstruktureeritud intervjuu ning see tähendab, et küsimused intervjuu kavas on ette koostatud ja intervjuu algab kavakindlalt, ent edasi kulgeb intervjuu avatult ning lähtudes intervjuueeritava vastustest (Õunapuu, 2014).

Lähtudes töö eesmärgist koostas töö autor ise intervjuu küsimused ning viis läbi ka poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuu kava (Lisa 1) koostati lähtudes uurimisküsimustest ning see koosnes neljast osast. Esimese osa eesmärgiks oli teada saada, mida mõistavad lasteaiasõpetajad mõiste „üldõpetuslik tööviis“ all. Teise osa eesmärgiks oli välja selgitada, millised on õpetaja tegevused ja roll üldõpetusliku tööviisi kasutamisel. Kolmanda osa eesmärgiks oli teada saada, milline võiks olla üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond lasteaiarühmas. Neljanda osa eesmärgiks oli välja selgitada õpetaja hinnang üldõpetusliku tööviisi kasutamisele.

Enne intervjuu alustamist tutvustas intervjuueerija intervjuueeritavale oma uurimustöö teemat, pealkirja, eesmärgi. Lepiti kokku ka see, kuidas tagatakse intervjuueeritava konfidentsiaalsus, mis tähendas, et konkreetsed nimed asendatati töös pseudonüümidega (Õunapuu, 2014). Samuti küsiti intervjuueeritava käest luba intervjuu salvestamiseks ning pakuti intervjuueeritavale võimalust intervjuu transkriptsioon hiljem üle vaadata ning soovi korral teha parandused transkriptsioonis. Seda võimalust ei soovinud aga keegi kasutada. Järgmiseks anti intervjuueerija poolt selgelt märku, et nüüd algab intervjuu salvestamine.

Lisaks intervjuu kavas olnud neljale eristuvale osale, küsiti intervjuueeritavalt kõigepealt tema tööstaazi.

Enne intervjuude läbiviimist, toimus üks prooviintervjuu, et teada saada, kas autori poolt moodustatud intervjuuküsimused annavad uurimisküsimustele vastused. Kuna selgus, et intervjuu andis uurimisküsimustele vastused, ei pidanud intervjuuküsimustikku enam korrigeerima ega ümber tegema, seega arvestati ka prooviintervjuu teiste intervjuude hulka.

Intervjuude pikkus oli viis kuni kakskümmend kolm minutit. Üks lasteaiaõpetaja soovis enne intervjuu läbiviimist tutvuda intervjuu küsimustega. See tähendas, et õpetaja oli endale vastused välja kirjutanud ja luges need maha. Sellest tulenes ka intervjuu väga väike ajakulu (viis minutit).

Andmete kogumine toimus perioodil 03.02–19.02.2015 ning töö usaldusväärsuse suurendamiseks alustati detsembrikuus ka uurijapäeviku täitmisega (Lisa 2). Uurimispäeviku koostati selleks, et reflekteerida töö erinevaid etappe ning saada parem ülevaade kogu uurimisprotsessist.

Andmete analüüs

Andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil ning andmeanalüüsi esimeseks etapiks oli intervjuude transkribeerimine. Kuna autor ei kasutanud intervjuude läbiviimisel abistavaid programme, vaid ainult diktofoni, oli transkribeerimise etapp väga ajakulukas. Intervjuueeritava räägitud teksti pidi korduvalt tagasikerima ning uuesti kuulama, et transkriptsioon oleks täpne. Nagu ka Guest, Bunce ning Johnson (2006) on välja toonud, analüüsis ka töö autor andmeid läbi järgmiste etappide: transkribeerimine, kodeerimine, koodide korrastamine ning koodide kategoriseerimine.

Teise etapina tegeleti intervjuude kodeerimisega, mille autor viis läbi programmi QCAmapi abiga. Selle programmiga sai korraga töötada läbi kõik intervjuud, vastavalt oma uurimisküsimustele. Autor keskendus ühele uurimisküsimusele korraga, märkis ära olulise tekstiosa ning kirjutas selle juurde lühikese lause, mille järgi hiljem oleks autorile koheselt arusaadav, millise infoga on tegu. Kui tekst oli kodeeritud, siis tekkis iga uurimisküsimuse alla koodiraamat. Autor kasutas ka kaaskodeerija abi, et suurendada töö usaldusväärsust (Francis, Johnston, Robertson, Glidewell, Entwistle, Eccles & Grimshaw, 2010).

Kaaskodeerija kodeeris ära ühe intervjuu ning tulemused ühtisid peaaegu sajaprotsendiliselt. Mõned üksikud erinevused arutleti hiljem koos läbi. Lisaks viis autor ise läbi

korduskodeerimise. QCAmapiga kodeerimisest on toodud näide (lisa 3).

Järgmiseks moodustas autor koodidest koodiraamatu. Sarnased koodid pandi kokku ühe alakategooria alla ning kõik tekkinud alakategooriad pealkirjastati. Kui alakategooriad olid veelkord ülevaadatud, siis moodustas autor lähtudes uurimisküsimustest ning alakategooriatest ka kolm peakategooriat. Esimese peakategooria nimeks on üldõpetusliku tööviisi põhimõtted. Teiseks kategooriaks on üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond ning kolmas kategooria hõlmab õpetaja rolli ja ülesandeid üldõpetusliku tööviisi rakendamisel.

Tulemused

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, millised on Tartu lasteaiaõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses. Lasteaiaõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses jagunesid intervjuude põhjal neljaks peakategooriaks: 1. Üldõpetusliku tööviisi põhimõtted, 2. Üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond, 3. Õpetaja roll ja ülesanded üldõpetusliku tööviisi rakendamisel, 4. Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses. Tulemused on esitatud kõigepealt peakategooriate kaupa ja seejärel jagatud alakategooriatesse. Tekstinäited on esitatud intervjuueeritavate pseudonüümidega.

Üldõpetusliku tööviisi põhimõtted

Läbimõeldud õppetöö. Intervjuudest selgus, et läbimõeldud õppetöö on väga oluline aspekt üldõpetuslikus tööviisis. Intervjuude käigus rõhutati kõige enam seda, et üldõpetusliku tööviisi puhul peaksid olema kõik õppe- ja tegevusvaldkonnad omavahel ühtseks tervikuks seotud ning õppetöö käib teemapõhiselt.

Üldõpetuslik tööviis tähendab seda, et läbiv teema läbib kõiki aineid, mitte ei ole ainepõhine. Tuleb teha integreeritud tegevusi, mitte viia läbi ainepõhiseid tegevusi. (Mari)

Samas tunnistasid väga mitmed intervjuueeritavad, et nad ei teadnudki, mida üldõpetuslik tööviis üldse tähendab. Õpetajad tundsid seda mõistet integreerimise või lõimimise all, ent riiklikust õppekavast selle kohta tulenev mõiste „üldõpetuslik tööviis“ oli nende jaoks võõras. Üks õpetaja tunnistas intervjuus, et ei tea, mida see mõiste tähendab ning teine intervjuueeritav ajas „üldõpetusliku tööviisi“ mõiste segamini mõistega „töökasvatus“.

Minu jaoks tähendab üldõpetuslik tööviis seda, et lapsed võiksid õppida enda järel koristama. /.../ Oluline on, et nad teavad, kus neil pliatsid käivad, kus paberid käivad ja et nad enda järel koristaksid. (Kristel)

Intervjuudest tuli välja, et läbimõeldud õppetöö juures on oluline see, et õppetöö planeerimisel lähtutakse just valdkonnast „Mina ja keskkond“.

Õppetöö planeerimisel lähtume „Mina ja keskkond“ valdkonna eesmärkidest ning paneme need kokku vastava teemaga. Sealt edasi lõimime vastavalt teemale kõik teised valdkonnad sinna juurde. (Tiiu)

Õpetaja peab olema väga paindlik ja kaval. Seda väljendasid mitmed õpetajad erinevatel põhjustel. Mõni õpetaja tõi välja, et paindlik peab olema seetõttu, et ühest tegevusest või hommikuringist jooksevad peale erinevate valdkondade läbi ka kõik päevakajalised teemad, mida lapsed kuulnud on. Ka sellega tuleb õpetajal arvestada ja lõimida käesolevasse tegevusse, kusjuures õpetaja peab arvestama ka sellega, et kõik tegevused võiksid olla seotud igapäevaeluga. Teine õpetaja rääkis, et isegi erinevaid mängu, mida lapsed mängivad, üritatakse planeerida vastavalt teemale ning ka see nõuab õpetajalt kavalust, et laste vabamängu niiviisi planeerida.

Üldõpetusliku tööviisi kasutamisel rõhutasid õpetajad väga palju terviklikkust. Nad selgitasid, et õppetööd ei saa lihtsalt ära hakkida ning üldõpetusliku tööviisi kasutamine suunab lapsi mõtlema ja annab lastele tervikliku maailma- ning minapildi.

Mina kasutan üldõpetusliku tööviisi seetõttu, et see annab lastele tervikliku teadmiste pagasi. (Siiri)

Läbimõeldud õppetöö juures on oluline arvestamine mitmete asjaoludega. Õpetajad tõi välja, et arvestada tuleb: koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekava, lasteaija õppekava, aastatöö plaani, erinevate üritustega (lasteasutuses kui ka linnas) ning ka ilmaga.

Koostöö olulisus. Mitmed õpetajad tõi üldõpetusliku tööviisi puhul välja olulise aspekti, milleks on koostöö. Seda nii paarilise, muusika-, liikumisõpetaja kui ka lapsevanematega. Koostööd paarilisega tehakse kõige rohkem, kuna koos planeeritakse nädala/kuukavasid, mille järgi mõlemad õpetajad töötavad.

Meil käib õppetöö planeerimine nii, et istume paarilisega koos laua taha, võtame nädalaplaani aluse ette ning siis me teeme ajurünnakut vastavalt nädalateemale ning kõik mis selle teemaga pähe tuleb jaotame ainevaldkonniti nädalapeale ära. (Kaisa)

Samuti tuli intervjuudest välja, et oluliseks peetakse koostööd muusika- ning liikumisõpetajaga, et lapse päev oleks tervik ning ka muusika- või liikumistegevuses oleks sama teema nagu rühmaruumiski.

Meie lasteaias on nii, et muusika- ja liikumisõpetaja teavad ka meie nädalateemat ja vastavalt sellele nad planeerivad enda tegevusi. /.../ Mõnikord ma unustan muusikaõpetajale öelda, et mis teema meil on ja kui ma muusikatundi lähen, siis olen üllatunud, et kuidas need tegevused meie teemaga kokku langevad. Tegelikult on õpetaja ise käinud meie nädalateemat vaatamas. (Liis)

Koostööd peetakse oluliseks ka lapsevanematega. Päevase tagasiside andmine lapsevanemale on loomulik, aga lapsevanemaid kaasatakse veel õppetöö planeerimisse ning võimaluse korral ka läbiviimisesse. Lapsevanemate huvid on lasteaiadepetajale olulised.

Lapsevanematega teeme koostööd nii, et nädalalõpus anname neile teada järgmise nädalateema ning kui neil on midagi selle teemaga seoses pakkuda, näiteks tahab keegi tulla näitama oma kodulooma või koduaias mõnda lille, siis neil on see võimalus täiesti olemas. (Eveli)

Lapsest lähtumine. Seda aspekti mainisid kõik õpetajad. Nende jaoks on oluline, et tegevusi tuleb planeerida ning läbi viia vastavalt vanusele, oskustele, võimetele ning laste huvidele. Just viimast rõhutati intervjuudes väga palju. Enamik õpetajaid tõid välja, et laste huvid on väga olulisel kohal, vaid kaks õpetajat rääkisid, et huvidega ei ole veel võimalik arvestada, kuna nende rühmas oli laste vanuseks 2-3 aastat.

Me püüame olla paindlikud ja ikka laste huvi olenemata vanusest jälgida. /.../ Kui näeme, et on mingid teemad, mis lapsi rohkem huvitavad, siis arvestame nendega ja samamoodi üritame tegevusi ka nende lemmiktegevustega siduda. (Mari)

Samuti toodi välja üldõpetusliku tööviisi puhul väga oluline aspekt, et lastel lastakse ise õppida, avastada, uurida ja jõuda õigete vastusteni.

Nagu avastusõppelgi, mina õpetajana ei lähe kohe kiiresti lapsele ütlema, et vaata, sul on siin midagi valesti. Ta ise jõuab selleni, mis tal valesti on ja mida ta peaks veel tegema. (Liis)

Üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond

Füüsiline keskkond. Kõik intervjuueeritud õpetajad tõid välja aspekti, et üldõpetuslikku tööviisi soodustavas keskkonnas peaksid olema avatud riiulid, materjalid lastele nähtaval ning kättesaadaval kohal.

Pildimaterjal võiks lähtuda aastaajast ja tähtpäevadest ning üldiselt võiks kogu materjal olla lastele nähtaval ja kättesaadaval kohal. (Mari)

Peale selle, et vahendid võiksid olla kättesaadaval ning nähtaval kohal, tõid õpetajad välja, et materjalid peaksid olema mitmekesised. Rühmas võiks olla nii aktiivõppe vahendeid, pildimaterjali kui ka palju muud, siis on lastel mänguajal võimalik ise valida ja otsustada, millega ta parasjagu tegeleda tahab. Samuti mainiti seda, et rühma seintel võiks olla erinevate valdkondade materjale.

Lisaks sellele, tõid paar õpetajat välja, et keskkond peaks olema mänguline ning loov ja rühmas võiks ka olla erinevad tegevuskeskused/pesad/nurgad, kus lapsed saavad vabamängu ajal omale sobiva pesa välja valida ning seal tegutseda.

Meil on rühmas olemas teatud nurgakesed. Raamatupessa paneme vastavalt teemale raamatuid, mida lapsed siis uurida saavad. (Kaisa)

Vaimne keskkond. Peale füüsilise keskkonna, tõid intervjueeritavad välja ka positiivse vaimse keskkonna olulised aspektid. Kõikidest intervjuudest selgus, et oluline on meeskonnatöö rühmas ning sinna kuulub nii õpetaja paariline kui ka õpetaja abi. Mitu õpetajat märkisid, et väga oluline on ka mõistev juhtkond ning õpihimulised lapsed.

Juhtkonna tugi on meil koguaeg olemas. /.../ Nad toetavad meid ja sellepärast on meil siin ääretult hea ja kindel olla. (Liis)

Õpetaja roll ja ülesanded üldõpetusliku tööviisi rakendamisel

Õppetöö planeerimine. Õppetöö planeerimisel toodi õpetajate poolt välja väga mitmeid olulisi aspekte ning üheks enam mainitumaks osutus üldõpetusliku tööviisi puhul kõige olulisem, tegevuste lõimimine.

Olen käinud küll kunagi lõimiskursusel lausa ja kuna mulle see väga meeldis, siis sellest ajast saati ma kasutangi seda. Meil ongi kõik omavahel lõimitud. (Kristel)

Kuna lõimimine on väga oluline, siis intervjuude käigus tuli välja, et õpetaja peab õppetööd väga põhjalikult planeerima, et lõimimise käigus ükski valdkond meelest ei läheks.

Kõige tähtsam ülesanne üldõpetusliku tööviisi rakendamisel on see, et ükski valdkond ei jääks välja. Siin on oht, et keskendud liialt ühele valdkonnale. Igast valdkonnast peaks ikka midagi olema. (Tiiu)

Intervjuudest selgus veel üks väga oluline üldõpetusliku tööviisi aspekt. Õpetajad tõid intervjuudes välja, et õppetöö planeerimisel tuleb lähtuda valdkonna „Mina ja keskkond“ teemadest ning eesmärkidest.

Esiteks mõtleme välja kuu teema ning sellest edasi võtame valdkonnast „Mina ja keskkond“ eesmärgid, mis läheks antud teemaga kokku. Sellest edasi vaatame sotsiaalseid-, enesekohaseid oskuseid ja siis ka kõiki valdkondi: keel ja kõne, matemaatika, kunst ning katsume kõik selle ühe teemaga kokku panna. (Tiiu)

Õpetajad tõid välja veel väga palju aspekte, millega nad õppetöö planeerimisfaasis arvestama peavad: tegevused peavad olema seotud igapäevaeluga, õpetajal tuleb lähtuda koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, tuleb arvestada, et tegevusi peab tegema läbi tegevuskeskuste, arvestada tuleb aastatöö plaaniga, tähtpäevadega, üritustega nii majas kui ka mujal ning isegi ilmaga.

Samuti arvasid õpetajad, et lastele tuleks pakkuda erinevaid tegevusi ning tegevused võiksid olla erineva raskusastmega.

Õpetajana pean ma arvestama sellega, et ma lihtsalt ainult ei jutustaks. Et lapsed saaksid ikka oma asju vaadata, katsetada ja proovida. /.../ Kui last teema huvitab, siis ta tuleb sellega kaasa. Kui ma ainult juttu räägin, siis see läheb tema jaoks mõne aja pärast igavaks, aga kui ta saab kuulata, luuletusi lugeda, mängida ja erinevaid vahendeid kasutada, siis see rikastab teda. (Kaisa)

Õppetöö läbiviimine. Intervjuudest tuli välja, et nagu õppetöö planeerimisel, on ka õppetöö läbiviimise juures õpetajatel erinevaid tähelepanekuid, millega tuleks õpetajal arvestada. Õpetajad leidsid, et õpetaja roll üldõpetusliku tööviisi rakendamisel on lapsele edasi anda tervik ning seda saab õpetaja teha kui ta tagab lapsele ühtlase tervikliku õppeprotsessi.

Üldõpetuslik tööviis on minu jaoks tervik. Ma ei killusta siin ära ühte, teist või kolmandat asja, vaid kogu õppimine käib läbi ühtlase tervikliku protsessi. /.../ Me oleme kõik üks tervik, seega me proovime teha nii, et me ei lõhuks kõike seda ära, mis meie ümber toimub. (Liis)

Intervjueeritavad leidsid, et õpetaja ülesanne õppetöö läbiviimisel on olla paindlik, kuna õppetöösse tuleb sisse ka päevakajalisi teemasid. Nii peab õpetaja oskama kiirelt reageerida ning neid lõimida vastavalt teemale. Samuti toodi välja sarnane aspekt, et õpetajad peavad kogu ümbritsevat ära kasutama.

Kaks õpetajat rääkisid intervjuude käigus ka rühmareeglitest. Nende jaoks on oluline kehtestada rühmas reeglid, et laps ei peaks igat asja õpetajalt üle küsima. Laps saab olla

rühmas otsustusvõimeline ja iseseisev kui tal on reeglid selged.

Lapsest lähtumine. Õpetajad leidsid, et nende roll üldõpetusliku tööviisi rakendamisel on lähtuda lapse individuaalsusest. Sellest tulenevalt peab õpetaja lähtuma lapse vanusest, oskustest, võimetest ja loomulikult ka laste huvidest.

Küsimine ka laste käest, mis teemad neid huvitavad. Või oleme mängus mänganud, et mis neid rohkem on huvitanud, siis oleme sealt edasi arendanud seda teemat. (Kristel)

Õpetajate intervjuudest selgub ka see, et õpetaja ei tohiks lapse eest midagi ära teha. Lapsel tuleb lasta ise jõuda avastusteni ning õigete vastusteni. Samuti tuleb lasta lapsel ise vastuvõtta otsuseid ja nende eest vastutada.

Õpetaja ei ole tegelikult käskija või keelaja ning see aitabki lastel ise mõelda, oma peaga. Siis on laps kõikvõimas, nii nagu tegelikult peabki ju olema. (Liis)

Üks intervjuueeritav tõi välja veel ühe väga olulise õpetaja ülesande. Selleks on laste märkamine. Õpetaja rääkis, et märkama peaks tervet rühma, aga selles ka iga last individuaalselt. Ta selgitas, et õpetajad panevad tavaliselt tähele neid, kes on võrreldes eakaaslastega veidike oma arengus ees või neid, kes on oma arengus võrreldes teiste lastega natuke mahajäänud. Samas ei jää silma keskmise õpitulemusega lapsed, aga ka neid tuleb märgata ja nendega tegeleda sama palju, kui kõikide teistega.

Koostöö olulisus. Kõik õpetajad on rääkinud, et õpetaja ülesandeks on teha koostööd erinevate osapooltega. Kõige olulisemaks peetakse koostööd rühma teise õpetajaga. Samuti tuuakse välja, et oluline koostööpartner meeskonnas on õpetaja abi. Kahjuks räägib õpetaja abist seitsmest õpetajast vaid kaks. Lisaks meeskonnale, tuuakse välja, et koostööd on vaja teha muusika- ja liikumisõpetajaga ning kogu ülejäänud personaliga.

Kojamees koristab meil koguaeg kõik lehed õuest ära, aga lapsed tahavad riisuda ja tööd teha. /.../ Me oleme õnneks leidnud kokkuleppe kojamehega, et ta tõesti jätabki meile lehed hunnikutesse, kus me võime siis mängida, mürada ja ise pärast lehed kokku riisuda. (Kristel)

Samas on lasteaiad erinevad ja mõnes lasteasutuses rühmaõpetajate ning muusika- ja liikumisõpetaja vahel koostööd ei tehta, või see lihtsalt ei suju.

Nädalaplaane tehes muusika- ja liikumistegevuse eesmärgid võtame nende õpetajate tabelitest, sest tegelikult me nendega koostööd kahjuks ei tee. (Tiit)

Loomulikult tuleb lasteaiaõpetajal koostööd teha ka lapsevanematega ning tuleb arvestada nende huvidega, Kui lasteaiaõpetaja saavutab lapsevanematega usaldusväärse ning avatud suhte, siis võib see rikastada kogu rühma tegevust.

Lasteaia kõrval elab üks lapsevanem, kes on jahimees ja tal on väga toredaid topiseid. Me käisime tal siin külas ja ta andis meile kaasa rebase topise. See topis oli meil siin kohe mitu nädalat. (Liis)

Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses.

Kuigi õpetajad peavad õppetööd planeerides ja läbi viies arvestama ja jälgima väga paljusid aspekte, siis kõik õpetajad leidsid, et neile üldõpetuslik tööviis meeldib väga ja seda on kergem planeerida ja läbiviia kui näiteks ainepõhist õpetust.

Kindlasti on üldõpetuslik tööviis vajalik. /.../ Ma olen küll kasutanud elemente erinevatest alternatiivpedagoogikatest, aga ikkagi.. kõik peabki moodustama ühtse terviku. Üldõpetus on vist ainuvõimalik viis, et lastel asjadest terviklik nägemus tekiks. (Mari)

Kuigi kõik intervjuus osalejad kasutasid laste õpetamiseks üldõpetuslikku tööviisi, siis kaks õpetajat mainisid, et nende enda lasteaedades on õpetajaid, kes sellist õpetamisviisi tänapäeval veel ei kasuta, kuigi see on koolieelse lasteasutuse riiklikusse õppekavasse sisse kirjutatud.

Ma mõtlen nendele vanematele pedagoogidele, kes on majas kauem töötanud. Ma ei ole kindel, et kõik sellest nii aru saavad ja nii tegutsevad, nagu vaja. Nad on pigem harjunud selle varasema süsteemiga. (Tiiu)

Autori valmistatud intervjuu küsimused olid kooskõlas töö eesmärgiga. Samuti lähtusid intervjuuküsimused töö uurimisküsimustest. Viimased aitasid töö autoril kõigi intervjuude vältel püsida teemas ning mitte olulisest kõrvale kalduda. Intervjuu küsimuste kaudu sai töö autor teada, millised on Tartu lasteaiaõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses.

Arutelu

Uurimuse eesmärgiks oli teada saada, millised on Tartu lasteaiaõpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisele koolieelses lasteasutuses.

Uurimistulemustest selgus, et kõik lasteaiaõpetajad ei tundnud mõistet „üldõpetuslik tööviis“. Üks õpetaja tunnistas seda intervjuu käigus, teine ajas mõiste segamini mõistega

„töökasvatus“ ning mitmed rääkisid enne või pärast intervjuud, et nad tutvusid enne intervjuud mõistega, kuna nad ei olnud kindlad, mida see mõiste tähendab. Mõiste mitte-teadmine võis tuleneda sellest, et varem on õppekavas sellest kirjutatud kui „lõimimine“ ja „integreerimine“ ning „üldõpetuslik tööviis“ on tegelikult väga vana mõiste, mida kasutati pigem 20. sajandil (Eisen, 1996; Talts, 1991). Sellest ülestunnistusest õpetajate poolt, sain ma teadmise, et tegelikult ei täida kõik õpetajad kutsestandardi Õpetaja, tase 6 (2013) punkte, kus on selgelt välja toodud, et õpetaja peab oma töökava koostades lähtuma just koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast. Kui õpetaja ei tea, mida tähendab mõiste „üldõpetuslik tööviis“, siis ei ole ta teadlik ka õppekava sisust. Huvitavalt kombel aga rääkisid peaaegu kõik õpetajad uurimuses, et õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel peavad nad arvestama koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga. See tähendab, et nad teavad, milliseid dokumente nad kasutama peaksid, aga kõik õpetajad seda tegelikkuses ei tee.

Uurimistulemused kinnitasid, et üldõpetusliku tööviisi üheks oluliseks põhimõtteks ning õpetaja rolliks on õpetada lastele kõiki teemasid ja tegevusvaldkondi omavahel seostatult nagu mitmed autorid varasemalt on märkinud (Bredenkamp, 2006; Kinos & Pukk, 2010; Malik & Malik, 2011; Nugin, 2013). Sarnaselt Nugini uurimusele (2013) selgus ka töö autori uurimusest, et üldõpetuslikku tööviisi kasutades tuleb õpetajatel planeerida ning läbi viia lõimitud tegevusi, kusjuures oluliseks aspektiks peeti seda, et kõik tegevused tuleb siduda ühe kindla teemaga. Õpetajad jõudsid arusaamiseni, et kui tegevused on seotud ühe kindla teemaga, ning seda väljendatakse igas õppevaldkonnas, siis aitab see lastel seostada erinevates valdkondades saadud teadmisi ühtseks ning tänu sellele tekib lastel teemast terviklikpilt. Sarnast mõttekäiku on kinnitanud erinevad autorid (Bredenkamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006; Kroch & Morehouse, 2008) ning just seetõttu õpetajad üldõpetuslikku tööviisi enda töös rakendavadki.

Mitmed autorid (Kalimulina, 2006; Laasik, Liivik, Täht & Varav, 2008, Nugin, 2013) on üldõpetusliku tööviisi puhul oluliseks pidanud lähtumist valdkonnast „Mina ja keskkond“. Sama aspekti rõhutasid peaaegu kõik õpetajad. Seda peetakse oluliseks, kuna koolieelses lasteasutuses õpetatavate valdkondade teemad peaksid lähtuma lapse lähimast keskkonnast ning tuttavast ümbrusest: tema kodust, loodusest, inimeste tegevusest ja sealsetest asutustest (Brough, 2010; Eisen, 1998; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008; Riisalo et al., 1988). Seega annabki valdkond „Mina ja keskkond“ ka teistele õppevaldkondadele teema, kuid see ei ole ainus aspekt, millega õpetaja teema valimisel arvestama peab.

Õpetajad kinnitasid mitmete autorite (Brough, 2010; Kala, 2008; Kalimulina, 2006; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008; Malik & Malik, 2006; Nugin, 2013) seisukohta, et teema valikul tuleb õpetajal arvestada veel laste huvide, nende arengutaseme ja vanusega. Laste vanuse ja arengutasemega tuleb arvestada igal õpetajal, kui ta lapsi arendada tahab. On hea meel tõdeda, et õpetajate poolt rõhutati tugevalt just laste huvidega arvestamist. See on oluline, kuna huvipuudusel ei soovi laps tegevusi kaasa teha. Samas, kui õpetaja suudab õppetöö planeerimisel arvestada laste huvidega, siis on väga tõenäoline, et lapsed tahavad uut teemat õppida hea meelega ning nad teevad kõiki tegevusi entusiastlikult kaasa. Seda väidet kinnitavad ka Kinos ja Pukk (2010) ning Zhanova, Rule, Montgomery ja Nielsen (2010), kes on kirjutanud, et kui laps ise on teemast huvitatud, siis tekib temas sisemine motivatsioon õppida ning see on üldõpetuslikus tööviisis üks väga oluline aspekt.

Autorid (Eisen, 1989; Malik & Malik, 2011; Nugin, 2013) on rõhutanud üldõpetusliku tööviisi järgimisel õpetajate tiheda koostöö olulisust. Seda kriteeriumit mainisid ka kõik uurimuses osalenud õpetajad. Hetkel käib veel enamikes koolieelistes lasteasutuses töö nii, et rühmas on kaks õpetajat ja üks õpetaja abi, seega tuleb kahel õpetajal oma tööd koos planeerida. Koos tuleb valmis teha nädala- või kuuplaanid ning koos tegutsetakse ühise eesmärgi nimel. Hea tulemuseni aga jõuabki vaid siis, kui kaks rühmaõpetajat tihedalt koostööd teevad. Peale koostöövajaduse teise õpetajaga, rõhutati uurimuses ka koostööd lapsevanematega, mis on tänapäeval väga oluline igas koolieelses lasteasutuses. Õpetaja saab vanemaid kaasata õppetöö planeerimisse ning läbiviimisesse, et luua usaldusväärne ja avatud suhe lasteasutuse ning kodu vahel. Töö teoreetilises osas koostööd lastevanematega väga palju ei rõhutatud, sest enam pöörati tähelepanu just üldõpetusliku tööviisi põhimõtetele, õpetaja rollile ning üldõpetusliku tööviisi mõjust lapse arengule. Siiski on Kala (2008) ja Kalimulina (2006) välja toonud, et lapsevanematega koostöö on oluline, et ühendada ideed, kuna see kõik on ikkagi meeskonnatöö.

Uurimuses osalenud õpetajad arutlesid selle üle, milline võiks olla üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond ning intervjuudest tuli välja sarnane jaotus, nagu seda on kirjeldanud Kala (2008) ning Nilk ja Saul (2008), kus rühmaruum koosneb ruumist, õppevahenditest ja sotsiaalsest õhkkonnast. Õpetajad arvasid, et rühmaruumi keskkond peaks olema mänguline ning loov. Mänguline ning loov rühmaruum on oluline, et laps seal igapäevaselt olla tahaks, ning et see pakuks lapsele võimalusi mängimiseks, õppimiseks, uurimiseks ja katsetamiseks. Seda sama on oluliseks pidanud ka Hujala (2004).

Õppevahendite puhul pidasid õpetajad väga oluliseks, et need oleksid lastele nähtavad ja kättesaadavad. Seda seetõttu, et laps saaks ise otsustada, millega ta parajasti tegeleda tahab ning et tal oleks valikuvõimalus. Nagu juba eelnevalt mainitud, tõid õpetajad välja ka koostöö teise õpetajaga ning et suhted meeskonnas oleksid sõbralikud. Kui suhted meeskonnaliikmete vahel on head, siis on ka lapsel rühmaruumis hea ja turvaline olla.

Nii teooriast kui ka tulemustest selgus, et üldõpetusliku tööviisi rakendamisel on õpetajal väga oluline roll. Sinna alla kuuluvad juba varem mainitud õppetöö planeerimine, aga ka õppetöö läbiviimine. Juba eelnevalt sai arutletud, et õpetaja rolliks üldõpetusliku tööviisi kasutamisel on lähtumine lapsest ja koostöö tegemine teise õpetajaga. Peale selle, pidasid intervjuueritavad õppetöö läbiviimisel oluliseks paindlikkust. Ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kirjas, et lasteasutuses on võimalik teha õppe- ja kasvatustööd paindlikult. Paindlik käitumine õpetajate poolt on vajalik selleks, et tihtipeale käivad tegevustest läbi ootamatud või päevakajalised teemad, mis lastele huvi pakuvad. Sellisel juhul ei tohiks õpetaja rangelt kinni jääda oma etteplaneeritud tegevusse, vaid olema paindlik ja arvestama laste huviga ning sellest lähtuvalt tuleb õpetajal planeeritud tegevust muuta. Seda mõtet toetab ka Brough (2010).

Tulemustest selgus, et õpetaja ülesandeks üldõpetusliku tööviisi kasutamisel on lasta lapsel mõelda. Laps peab ülesande lahendama ise. Selleks peab ta ülesandest aru saama, proovima seda lahendada ning püüdma seda ise ka kontrollida. Tihtipeale sekkuvad õpetajad tegevusse kohe, kui lapsel on mõne lahenduse tulemus vale, kuid tegelikult võiks laps selleni ise jõuda. Ka Bredekamp (2006) on välja toonud, et lapse arengule on positiivne üldõpetusliku tööviisi kasutamine, kuna selline tööviis paneb lapsi võrdlema, kohandama, analüüsima ja sünteesima, seega areneb lapse kriitiline mõtlemine.

Kõige olulisemaks õpetaja ülesandeks või rolliks üldõpetusliku tööviisi rakendamisel peeti uurimuses osalenud õpetajate arvates tervikliku teadmistepagasi edasiandmist. Seda mõtet kinnitavad mitmed autorid (Bredekamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006; Kroch & Morehouse, 2008) ning terviklikku pilti teemast saavadki õpetajad lapsele edasi anda siis, kui nad õpetavad lapsele ühte teemat läbi erinevate tegevusvaldkondade ehk kasutavad üldõpetuslikku tööviisi.

Tulemustest selgus, et kõik intervjuueritud õpetajad suhtuvad üldõpetuslikku tööviisi väga positiivselt ning kasutavad seda oma töös igapäevaselt. Õpetajad kasutavad seda, kuna see on kirjas koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas ning rühmaõpetajad näevad, et see on

tulemuslik, kuna lapsed on õppetööst huvitatud ja nad saavad aru tervikpildist. Seda sama on rõhutanud ka mitmed autorid (Bredekamp, 2006; Brough, 2010; Kalimulina, 2006; Kroch & Morehouse, 2008).

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Autor peab töö üheks kitsaskohaks, et eetikanõudeid arvestades tutvustati varasemalt intervjueeritavatele töö teemat ja eesmärki (Laherand, 2008). Sellest lähtuvalt oli intervjueeritava aega end vastava teemaga kurssi viia ning läbi mõelda, mida ta rääkida võiks. Seoses eelnevaga võisid uurimistulemused olla kallutatud.

Töö teiseks kitsaskohaks peab autor valimit. Töösse kaasatud viiest koolieelsest lasteasutusest neli teevad koostööd Tartu Ülikooliga ning ka see võis tulemusi kallutada. Innovatsioonikoolid teevad koostööd Tartu Ülikooliga nii õppe-, teadus- kui ka arendustöös (Innovatsioonikoolid, s.a.), ning seega võivad olla kompetentsemad kui lasteaiad, kes Tartu Ülikooliga koostööd ei tee.

Töö autorile teadaolevalt, ei ole sellist uurimust varasemalt Eestis tehtud. Antud töö praktiliseks väärtuseks võib pidada seda, et vähemalt seitsme Tartu õpetaja hinnangul on üldõpetusliku tööviisi rakendamine väga oluline ning kõik seitse õpetajat kasutavad oma töös just sellist õpetamisviisi.

Tänuõnad

Tänan kõiki seitsmet Tartu koolieelse lasteasutuse õpetajat, kes võtsid aega ja olid nõus vastama minu küsimustele. Samuti tänan kaaskodeerijat, kes leidis aega minu töös ühe intervjuu kodeerimiseks ning kes hiljem minuga saadud tulemused läbi arutas.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

..... (allkiri ja kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Bredenkamp, S. (2006). Staying true to our principles. *Educating Young Children - Learning and Teaching in the Early Childhood Years*, 12(2), 21-24.
- Brotherus, A., Hytönen, J., & Krokfors, L. (2001). *Esi- ja algõpetuse didaktika*. Tallinn: TPÜ kirjastus.
- Brough, C. (2010). *Student-centred curriculum integration in primary schools: Implementing democratic principles and practices*. Thesis. University of Waikato.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014). Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
- Eisen, F. (Koost). (1989). *Valik Johannes Käisi töid*. Tallinn: Valgus.
- Eisen, F. (Koost). (1996). *Kooliraamat*. Tartu: Ilmamaa.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107-115.
- Fisher, R. (2005). *Õpetame lapsi mõtlema*. Tartu: AS Atlex.
- Francis, J. J., Johnston, M., Robertson, C., Glidewell, L., Entwistle, V., Eccles, M. P., & Grimshaw, J. M. (2010). What is an adequate sample size? Operationalising data saturation for theory-based interview studies. *Psychology & Health*, 25(10), 1229-1245.
- Guest, G. (2006). How Many Interviews Are Enough?: An Experiment with Data Saturation and Variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Hinde, E. T. (2005). *Revisiting curriculum integration: A fresh look at an old idea*. *The Social Studies*, 96(3) 105-111.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Igandi, M. (2013). *Kooliuuendusliikumise ideede kajastamine ajakirjas „Kasvatus“ 1919-1940*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Kagan, S. L., & Kauerz, K. (2012). Preschool Programs: Effective Curricula. In *Encyclopedia on Early Childhood Development* (2nd ed.).
- Kala, H. (2009). Uuendatud riiklik õppekava. E. Kulderknup (Koost), *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus* (lk 5-15). Tartu: Kirjastus Studium.
- Kalimulina, E. (2006). Tegevuste integratsioon kui lapsest lähtuva õpikäsitluse praktiline rakendamisvõimalus koolieelses lasteasutuses. *Arenev õppekava. Õpikeskkond ja ainevaldkonnad* (lk 116-132). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kinos, J., & Pukk, M. (2010). *Lapsest lähtuv kasvatus*. Tallinn: TEA kirjastus.

- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava* (2008). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Krogh, S., & Morehouse, P. (2008). *The early childhood curriculum: Inquiry learning through integration*. Boston: McGraw-Hill Higher Education.
- Kurvits, Ü. (2011). *Koolieelse lasteasutuse õppekava rakendumisest lasteaedades Tartu linna lasteaiaõpetajate hinnangul*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17969/Kurvits.pdf?sequence=1>.
- Kutsestandard. Õpetaja tase VI* (2013). Külastatud aadressil <http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10494424/pdf/opetaja-tase-6.1.et.pdf>.
- Kuusk, T. (2010). Õppeainete seostamisest õppekava lõimingu kontekstis. J. Jaani, & L. Aru (Toim.), *Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas*. (lk 5-43). Tartu: Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus.
- KÕK aruanne* (s.a). Külastatud aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/40608/Archimedes_oppekava.pdf?sequence=1.
- Käärik, T. (2004). *Retsensioon alushariduse raamõppekavale*. Külastatud aadressil <http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=166836/Waldorf+lasteaed.pdf>.
- Laasik, T., Liivik, M., Täht, M.-E., & Varava, L. (2008). Valdkond „Mina ja keskkond“. E. Kulderknup (Koost), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 8-25). Tartu: Kirjastus Studium.
- Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk
- Liiva, M., Rohtmets, K., & Sulg, A. (1997). Ainetevaheliste seoste arvestamine õppetöös. *Haridus*, 4, lk 49-52.
- Malik, A. S., & Malik, R. H. (2010). Twelve tips for developing an integrated curriculum. *Medical Teacher*, 33(2), 99-104.
- Nilk, A., & Saul, H. (2008). Liitühm. E. Kulderknup (Koost). *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus* (lk 33-42). Tartu: Kirjastus Studium.
- Nugin, K. (2013). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. Tartu: AS Atlex.

- Olbrei, M. (2005). *Abimaterjale ainetevahelise integratsiooni toetamiseks esimeses kooliaastmes*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Riisalo, I., Sarapuu, H., Tiits, H., & Valgma, A. (1988). *Koduloo õpetamisest I klassis. Metoodilisi soovitusi*. Tallinn: Kirjastus Valgus.
- Ruumets, K., & Saluveer, E. (2008). Võõrkeel. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 303-320). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Singer, E. (2015). Play and playfulness in early childhood education and care. *Psychology in Russia: State of the Art Psych. Rus*, 8(2), 27-35.
- Zhbanova, K. S., Rule, A. C., Montgomery, S. E., & Nielsen, L. E. (2010). Defining the Difference: Comparing Integrated and Traditional Single-Subject Lessons. *Early Childhood Education Journal Early Childhood Educ J*, 38(4), 251-258.
- Tartu Ülikool Pedagogicum. (s.a.) *Innovatsioonikoolid*. Külastatud aadressil <http://www.pedagogicum.ut.ee/et/innovatsioonikoolid>
- Talts, L. (1991). *Algõpetuse aktuaalseid probleeme III*. Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Instituut.
- Toren, Z., Maiselman, D., & Inbar, S. (2007). Curriculum Integration: Art, Literature and Technology in Pre-Service Kindergarten Teacher Training. *Early Childhood Education Journal* 35(4), 327-333.
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1.
- Öztürk, E., & Erden, F. (2010). Turkish preschool teachers' beliefs on integrated curriculum: Integration of visual arts with other activities. *Early Child Development and Care*, 181(7), 891-907.

Intervjuu-kava

Taustaandmed

* Kui kaua olete lasteias töötanud?

1. Millised on üldõpetusliku tööviisi põhimõtted?
 - 1.1 Mida tähendab Teie jaoks riiklikus õppekavas õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõte „üldõpetusliku tööviisi rakendamine“?
(Kas olete saanud või vajate tuge selle põhimõtte järgimiseks? Kui jah, siis millist? (koolitus, juhtkonna tugi, vms))
2. Milline on õpetaja roll ja tegevused üldõpetusliku tööviisi kasutamisel?
 - 2.1 Kuidas Teie rühmas käib õppetöö planeerimine? (koostöös laste, teise õpetaja, assistendi, abiõpetaja, personaliga)
 - 2.2 Kuidas Te oma rühmas üldõpetuslikust tööviisist lähtuvalt õppetööd läbi viite?
 - 2.3 Kas ja mida peate Teie kui rühmaõpetaja üldõpetusliku tööviisi rakendamisel silmas pidama/millega arvestama?
3. Milline keskkond toetab üldõpetusliku tööviisi rakendamist?
 - 3.1 Milline peaks olema üldõpetuslikku tööviisi soodustav keskkond rühmas?
4. Õpetaja hinnang üldõpetuslikule tööviisile
 - 4.1 Miks te üldõpetuslikku tööviisi üldse kasutate?
 - 4.2 Kas ja kuidas on üldõpetusliku tööviisi kasutamine lapse arengut toetav?
 - 4.3 Kuidas hindate üldõpetusliku tööviisi põhimõtte rakendamist oma lasteaias?
(Mil määral kasutatakse?)
 - 4.4 Milline on Teie hinnang üldõpetusliku tööviisi rakendamise vajalikkusele?

Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust

	/.../
23.12.15	Tegin valmis intervjuu-kava lähtudes oma uurimisküsimustest ning teooriast. Saatsin selle ka oma juhendajale.
	/.../
26.01.15	Sain ühelt õpetajalt vastuse. Ta uuris, kuna mul oleks vaja intervjuud läbi viia. Kuna ta poeg oli haigeks jäänud, siis intervjuu viibib. Sellest on kahju, sest praegu on vaba aega, et intervjuudega tegeleda.
	/.../
02.02.15	Lugesin uuesti kogu oma teooria üle. Märkisin ära, millised peatükid pidin ära kaotama ja millised lõigud nendest olid olulised. Lõikasin lõikude kaupa kogu töö välja ning kleepisin suuremale paberile nätsuga. See tähendas, et sain kahest „kaotatud“ peatükist lõike sobitada teiste lõikude vahele, vastavalt sinna, kuhu need sobisid. Lugesin töö üle ning sujuvuse parandamiseks kirjutasin kogu töö uuesti arvutisse ümber. Muutsin sõnastust veidike paremaks ning sidusin uued lõigud natukene paremini olemasolevasse teksti. Hea tunne, et lõpuks selle tehtud sain.
	/.../
03.02.15	Pilootintervjuu läks hästi. Ilmselt seetõttu, et tundsin end väga mugavalt, kuna intervjuu oli tuttava õpetajaga. Intervjuu läks aga väga kiiresti, see teeb mind natuke murelikuks, kuna arvasin, et sellega läheb ikka natuke kauem. Rääkisime veel õpetajaga lõputööst ning vaatasime koos intervjuuküsimused üle. Lahkusin sealt väga hea tujuga, kuna olen jälle sammuke lõputöö valmimisele lähemal. Koju jõudes transkribeerisin kohe pilootintervjuu ning saatsin tulemuse juhendajale. Tema oli rahul, ning lubas mul edasi tegutseda. Järgmiseks võtsingi Tartu lasteaedade kaardi ette, ning kirjutasin esimesse nelja lasteaeda. Lasteaiad valisin mugavusvalimi järgi – alustasin enda kodule lähemalt ning vaatan, mitu lasteaeda mulle vastab. Lasteaed ***st sain samal päeval juba vastuse – kaks õpetajat andsid oma nõusoleku. Läbi õppealajuhataja, sain nende meiliaadressid ning saatsin mõlemale kirja.
	/.../
15.02.15	14.00 läksin *** lasteaeda, kus mind võttis vastu õpetaja. Intervjuu läks üldiselt kenasti, aga kuna õpetaja ei teadnud mida tähendab mõiste „üldõpetuslik tööviis“, õigemini ajas selle segamini töökasvatusega, siis pidin peaaegu iga küsimuse juures ka lõimingu kohta küsimuse uuesti küsima. Üldiselt oli jällegi tegu sõbraliku õpetajaga, aga läksin sealt intervjuult ära natuke halva tundega. Võibolla oleksin pidanud otsekohesem olema, mis informatsiooni ma täpselt tahan, samas sain selle kõik aga kätte, lihtsalt läbi teiste küsimuste.
	/.../
05.04.15	Andmeanalüüsi aines kodeeris kursusekaaslane minu ühe intervjuudest ära. Hiljem arutasime saadud tulemused omavahel läbi. Samuti sain ma hakata kategoriseerima oma koode. Tunnilõpuks olid tekkinud alakategooriad ning õpetaja lubas hakata mul tegelema tulemuste kirjutamisega. See andis nii palju motivatsiooni. Kuna 8.03 on metoodika tähtaeg, siis õhtul kirjutasin veel seda.

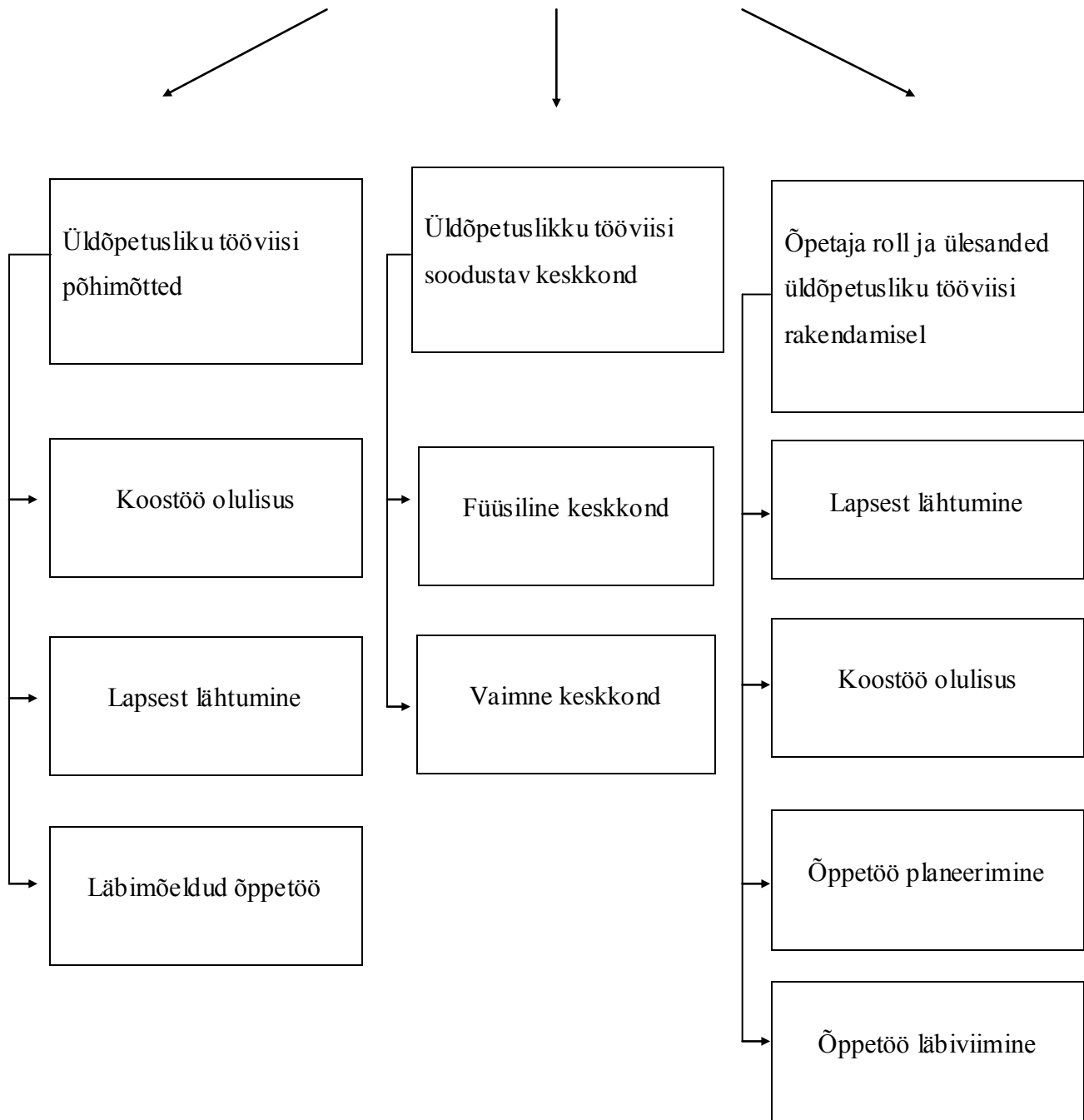
Lisa 3. Näide koodidest QCMap programmis

Category System

☒ D2: Lähtuda tuleb "Mina ja keskkond" valdkonna teemadest ja eesmärkidest.	↓ ↑ / 🗑
☒ D5: Õpetaja ei tohi lõimimise juures ära unustada ühtegi valdkonda.	↓ ↑ / 🗑
☒ D6: Õpetaja peab kõike ümbritsevad ära kasutama.	↓ ↑ / 🗑
☒ D8: Lisaks valdkondade lõimimisele tuleb õppetöösse sisse ka päevakajalisi teemasid.	↓ ↑ / 🗑
☒ D9: Õpetaja peab arvestama laste huvidega.	↓ ↑ / 🗑
☒ D10: Õpetaja peab olema tegevustes paindlik.	↓ ↑ / 🗑
☒ D11: Õpetaja peab arvestama, et tegevused peavad olema seotud igapäevaeluga.	↓ ↑ / 🗑
☒ D12: Õpetaja peab tagama ühtlase tervikliku õppeprotsessi.	↓ ↑ / 🗑
☒ D17: Õpetaja peaks planeerima tegevusi keskustes.	↓ ↑ / 🗑
☒ D18: Tegevusi planeeritakse erineva raskusastmega.	↓ ↑ / 🗑
☒ D19: Õpetaja peab laskma lapsel ise jõuda avastusten, õigete vastusteni.	↓ ↑ / 🗑
☒ D20: Õpetajal tuleb teha koostööd muusika- ja liikumisõpetajaga.	↓ ↑ / 🗑
☒ D21: Õpetajal tuleb märgata tervet gruppi, igat last individuaalselt.	↓ ↑ / 🗑
☒ D23: Õpetaja roll on anda lapsele edasi tervik.	↓ ↑ / 🗑
☒ D24: Õpetaja peaks laskma lapsel ise otsustada.	↓ ↑ / 🗑
☒ D28: Koostöö õpetaja abiga	↓ ↑ / 🗑
☒ D30: Koostööd tuleb teha kogu personaliga	↓ ↑ / 🗑
☒ D31: Õpetajal tuleb lastega reeglid läbi rääkida.	↓ ↑ / 🗑
☒ D32: Õpetajal tuleb lähtuda riiklikust õppekavast.	↓ ↑ / 🗑
☒ D40: Õpetajal tuleb arvestada üritustega, nii majas kui mujal.	↓ ↑ / 🗑
☒ D51: Koostöö paarilisega.	↓ ↑ / 🗑
☒ D52: Arvestama peab tähtpäevadega	↓ ↑ / 🗑
☒ D53: Arvestama peab laste vanusega	↓ ↑ / 🗑
☒ D54: Arvestama peab laste huvidega	↓ ↑ / 🗑

Lisa 4. Pea- ning alakategooriad

Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses Tartu
lasteaedade näitel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Carolin Nõmmela

(sünnikuupäev: 27.02.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses Tartu lasteaedade näitel.

mille juhendaja on Pille Villems,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 16.05.2016